

ORCHARD LAKE SCHOOLS

— [HTTP://WWW.ORCHARDLAKESCHOOLS.COM](http://www.orchardlakeschools.com)

— **Danuta Nowak**

— **Wiesław Hładkiewicz**

Wydział Humanistyczny

Istotnym składnikiem aktywności Polaków mieszkających za granicą jest oświata i szkolnictwo polonijne, utrzymujące narodową tożsamość poprzez nauczanie języka polskiego oraz przekazywanie młodym pokoleniom polskich tradycji i historii. Taka działalność stanowi kulturowy wyróżnik wśród innych grup etnicznych i tworzy ciągłość kulturową z krajem przodków.

Jedną z polonijnych instytucji działających w USA są Archiwa, Biblioteki i Muzea Polonii w Orchard Lake utworzone w roku 1990, które swoją genezę wywodzą z końca XIX w., wtedy bowiem (w 1885 r.) założono w Detroit Seminarium Świętych Cyryla i Metodego. Kształcono w nim kapłanów Kościoła rzymskokatolickiego dla zaspokojenia potrzeb polsko-amerykańskich wspólnot emigracyjnych. W oparciu o to seminarium powstawały kolejne instytucje, w tym Polonijne Zakłady Naukowe, z których później wydzielono archiwa, biblioteki i muzea. Tworzenia zbiorów archiwalnych podjął się ks. prof. Józef Swastek, wieloletni archiwariusz w Orchard Lake. Pokażne zbiory podzielone na 32 działy tematyczne zawierają dokumenty ze wszystkich dziedzin życia emigracji polskiej w Ameryce i stale rosną. Powstająca przez ponad sto lat kolekcja sztuki opiera się w głównej mierze na darach od przedstawicieli amerykańskich środowisk polonijnych. Zgromadzone prace malarskie, rysunkowe i graficzne pochodzą od polskich artystów tworzących w XIX i XX w. w Polsce oraz polskich twórców działających w Stanach Zjednoczonych.

Ulokowana we wschodniej części Detroit uczelnia, obok kształcenia kapłanów, szerzyła też polską historię i kulturę. Konieczność kształcenia w Ameryce kapłanów dla Polaków wynikała z rosnącej na przełomie XIX i XX w. liczby emigrantów polskiego pochodzenia, którzy uciekali przed biedą i prześladowaniami zaborców, szukając za oceanem swojego miejsca. A dom był w świadomości Polaków związany z kościołem. W roku 1879 Papież Leon XIII zezwolił franciszkaninowi ks. Leopoldowi Moczygembie na założenie wymarzonego seminarium, nazywanego później Wyższym Seminarium Duchownym pw. św. Cyryla i Metodego. Budowy seminarium ks. Moczygembie nawet nie zaczął, zdążył tylko zakupić ziemię. Zmarł w 1891 r., a w roku 1974 przeniesiono jego szczątki do osady Panna Maria, której był założycielem. Na pomniku wystawionym ku jego czci umieszczono napis: „W 125-lecie istnienia parafii Panna Maria, w 100-lecie założenia Seminarium w Orchard Lake, w 900-lecie śmierci św. Stanisława - patrona Wielkiej Płucnicy”. Moczygembę - patriarchę duszpasterstwa polskiego w Ameryce, symbolicznie pochowano pod dębem, pod którym w roku 1854 odprawił pierwszą mszę św. w Pannie Marii dla pierwszych śląskich emigrantów.

Misji tworzenia seminarium podjął się ks. Józef Dąbrowski. Po 24 latach działalności seminarium duchowne przeniesiono z Detroit do Orchard Lake (w 1909 r.) umieszczając je na terenie byłej Michigan Military Academy. Zreformowany w 1927 r. program, zakładał współistnienie trzech autonomicznych administracyjnie szkół: Seminarium Świętych Cyryla i Metodego, Kolegium Najświętszej Maryi Pan-

ny oraz liceum dla młodzieży męskiej. Wsparcie finansowe amerykańskiej polonii umożliwiło dalszy rozkwit uczelni, nazwanych później Zakładami Naukowymi w Orchard Lake, uznawanych za symbol i ostoję polskości w USA.

Moczygembę - patriarchę duszpasterstwa polskiego w Ameryce, symbolicznie pochowano pod dębem, pod którym w roku 1854 odprawił pierwszą mszę św. w Pannie Marii dla pierwszych śląskich emigrantów.

W 1971 r. utworzono autonomiczną prawną korporację (The Corporation of the Orchard Lake Schools), która w świetle prawa cywilnego stała się właścicielem majątku i od tego momentu funkcjonuje nazwa Orchard Lake Schools (Zakłady Naukowe Orchard Lake). Władze kościelne uznały korporację, w świetle prawa kościelnego, za instytucję samowłańczą, ponieważ dokonała się alienacja dotychczasowego majątku kościelnego, na rzecz świeckiej, niezależnej od Kościoła instytucji. Przez utworzenie korporacji Archidiecezja Detroit straciła wpływ w sprawach majątkowych. Korporacja kieruje Zakładami w Orchard Lake poprzez wyłonioną przez siebie Radę Regensów (Board of Regents). Rada jest odpowiedzialna za stronę administracyjno-majątkową i za program nauczania. Rektor (kanclerz) jest mianowany przez Radę i przed nią odpowiada za całą administrację i kierowanie Zakładami. Uczelnie tworzące Zakłady Naukowe mają swoje administracje i kierownictwo naukowe w postaci: dyrektora Gimnazjum, dziekana Kolegium i rektora Seminarium. Nadzór nad wykształceniem kleryków zależy od świeckiej Rady. Ordynariusz Detroit jest z urzędu członkiem Rady, ale ma tylko jeden głos. Seminarium duchowne posiada jeszcze w swoim zakresie Radę Doradczą (Board of Consultants), która na 17 członków musi mieć 9 duchownych. Arcybiskup Detroit jest jej przewodniczącym z urzędu, ale kompetencja Rady dotyczy spraw administracyjnych.

Orchard Lake jest mało znaną placówką w Polsce, mimo, że jest to prężny ośrodek naukowy znany w świecie z polskiej twórczej myśli intelektualnej i ducha patriotyzmu. W cyklicznych konferencjach naukowych biorą udział m.in. znani przedstawiciele nauki z Europy Środkowo-Wschodniej. W maju 2000 r. w Saint Mary's College at Orchard Lake, na VI Międzynarodowej Konferencji naukowej (POLAND 1918-1989: FROM RESURRECTION TO REBIRTH THE UNIQUENESS & UNIVERSALISM OF THE POLISH HISTORICAL EXPERIENCE IN THE 20TH CENTURY WITHIN EAST-CENTRAL EUROPEAN CONTEXT) wystąpił zielonogórski politolog, prof. Wiesław Hładkiewicz, podczas sesji „Galeria Polish Emigration in the 20th Century” wygłosił referat pt. *The Unbroken. The Second Great Polish Immigration - Analyses Achievements and Perspectives*.